

A KOGNITÍV ÉS AFFEKTÍV FOLYAMATOK KÖLCSÖNHATÁSA: A 13 ÉS 17 ÉVES TANULÓK VISZONYA A TANULÁSHOZ

B. Németh Mária

MTA-SZTE Képességkutató Csoport; SZTE Oktatásméleti Kutatócsoport

Kulcsszavak: longitudinális vizsgálat, tanulási stratégiák, motiváció, énkép

Mivel a tudás permanens, eredményes frissítése napjainkban elképzelhetetlen hatékony tanulás nélkül, és a magyar tanulók a PISA-vizsgálatokban a várakozások alatt teljesítettek, az okokat kutatva az SZTE Oktatásméleti Kutatócsoportja 2005 novemberében a PISA 2000 tanulói kérdőívének ekvivalens verziójával vizsgálta a 13 és 17 évesek tanulással kapcsolatos affektív sajátosságait.

A kérdőív 49 itemből és négy egységből (tanulási stratégiák, motiváció, énkép, tanulási környezet) áll, amelyek 13 változóra tagolódnak. A tanuló négyfokú Likert-skálán dönt egy-egy tételmondat érvényességéről. A kérdőívet 3385 hetedik, és 2037 tizenegyedik évfolyamos tanuló töltötte ki. A vizsgálat országos reprezentatív mintán folyt.

Az eredmények szerint a 13 évesek kedvezőbben vélekednek tanulással kapcsolatos tulajdonságaikról, tevékenységükről, mint a 17 évesek, a vizsgált affektív sajátosságok 0,04-0,35 értékű csökkenést mutatnak. A legnagyobb különbséget a matematikai érdeklődés (0,35) és az igyekezet, kitartás (0,34), a legkisebbeket pedig a kidolgozó tanulási stratégiák alkalmazása (0,04) és a verbális énkép (0,05) mutat. A két korcsoport egyedül az olvasás iránti érdeklődésben nem különbözik szignifikánsan. Adataink szerint a magyar tanulók leggyakrabban memorizálással tanulnak. Az elsajátítási motívumok között a PISA-vizsgálathoz hasonlóan, kiugró értéket képvisel az instrumentális motiváció. A tanulók többsége bízik verbális képességeiben, de erősen kételkedik abban, hogy meg tud felelni a matematikafeladatok követelményeinek, a két minta között a matematikai érdeklődésben a legjelentősebb a gyengülés. 2000 óta a kooperatív tanulás megítélésében a tanulók véleményének változása kiugróan pozitív.

Míg a kognitív sajátosságokban a tanulócsoporthoz között a tanulóknál nagyobb teljesítménybeli különbségek vannak, a vizsgált affektív vonásokban az osztályok jóval hasonlóbbak, és a varianciaanalízis F-értékei szerint a fokozatváltáskor, az osztályok újraszerveződésekor jóval kisebbek a változások.

A vizsgált tudásterületek az énkép változóival mutatnak gyenge szignifikáns összefüggést. A legszorosabb kapcsolatot az induktív gondolkodás és a matematikai énkép, illetve az általános tanulási énkép között kaptuk. Adataink szerint az olvasás iránti érdeklődés és a szövegértés fejlettsége közötti korreláció mindkét mintában gyengébb a PISA-ban kapottnál. Az instrumentális motiváció, bár az átlag kiugróan magas, egyetlen vizsgált területtel sem mutat szignifikáns összefüggést.

Az eredmények szerint a magyar tanulók tanuláshoz való viszonya romlik. A tanulócsoporthoz közötti viszonylag kis különbség valószínűleg abból adódik, hogy a tanulókat az osztályokban érő, a személyiségjegyeket alakító hatások viszonylag hasonlóak. A gyűjtött adatok hasznos információkat szolgáltatnak az iskolai sikeresség, a tanulás hatékonyságának javítását célzó programok kidolgozásához.